

„Šéfkuchař světového počasí“ je postrachem několika kontinentů

Nejhorší za posledních 150 let mají být podle odborníků škody, které letos způsobí klimatický jev el Niño.

PRAHA - Tichý oceán dostal mezi klimatologů poetickou přezdívku „kuchař světového počasí“, neboť nad ním vznikají asi tři čtvrtiny oblačnosti planety. El Niño je v tom případě nejlepším kandidátem na titul šéfkuchaře. Dokáže vyvolat nevidané bouře v Severní i Jižní Americe, katastrofální sucha v Austrálii a jihovýchodní Asii, ale i mírné zimy a dlouhá léta na východním pobřeží USA. Jeho „ozvěna“ možná zasahuje i do počasí, které panuje v Evropě. Jak vlastně vzniká tak unikátní klimatický jev?

V Pacifiku se mezi jihovýchodní Asii a severní Austrálii nachází obrovská masa teplé vody, které brání v pohybu pasátové větry vanoucí směrem na západ. Jednou za

tři až devět let však tyto větry z dosud nezjištěných příčin zeslábnou a množství vody, přesahující svou rozlohou Spojené státy, se uvolní a zamíří k břehům Jižní Ameriky. V tuto chvíli je třeba být na pozoru.

Spolu s masami mořské vody o teplotě horké lázně se totiž vydávají směrem na východ i četné bouřkové mraky, které vznikají nadměrným vypařováním. Tyto mraky jsou z fyzikálního hlediska energetickým kolosem: celkový „výkon“ klimatického jevu el Niño přirovnávají někteří vědci k výkonu tří set tisíc jaderných elektráren. Bouřková oblaka se nad tichomořským pobřežím Ameriky projeví jako uragány, tropické bouře či sněhové vánice.

Jednou za čas udeří el Niño zvlášť silně. V letech 1982-83 údajně způsobil úmrtí nejméně 2000 lidí a škody na hospodářství ve výši 13 miliard dolarů. Ačkoli klimatologové tento jev sledovali

již několik let předtím, právě katastrofa na počátku osmdesátých let znamenala zásadní přelom v umění předpovídat počasí. Jestliže do té doby dokázala věda odhadovat přesné meteorologické změny v nejlepším případě sedm dní dopředu, katastrofické výkyvy letošního léta a podzimu meteorologové předpověděli již v březnu. Umožnily jim to desítky bójí zaznamenávajících teplotu moře na hladině i v hloubce 400 metrů, 13 speciálních lodí, sedm letadel, pět satelitů a nespočet počítačů, které neustále vyhodnocují naměřené údaje.

Obávané el Niño má tedy nejen předpoklad pro to, aby jej vědci přivítali jako spásný klíč k dosud uzamčené komnatě. V současné době zkoumají klimatologové jeho „příbuzné“ v Atlantickém oceánu a doufají, že brzy budou moci přesně předpovědět vývoj počasí na celém světě na několik let dopředu. **Lubomír Heger**

Vliv požaru je sporný

Odborníci diskutují o tom, zda mohou požáry v Indonésii dlouhodobě ovlivnit klima na naší planetě.

PRAHA - Požáry, které se v posledních měsících rozšířily v Indonésii, nemusí mít jen přímý dopad na zdraví lidí a ohrožovat dopravu neproniknutelnou vrstvou smogu. Podle některých názorů se mohou podílet na globální změně klimatu. Většina vědců však s těmito úvahami nesouhlasí.

Požáry jsou v jihovýchodní Asii téměř každoroční událostí. Většina z nich je založena vlastně na půdě a dřevaři, kteří tímto způsobem čistí les a získávají zemědělskou půdu. Činí tak už po mnoho let, obyejně před příchodem monzunu.

V letech silného vlivu klimatického jevu el Niño se ale požáry nekontrolovaně šíří. El Niño totiž v této oblasti způsobuje suchu a omezuje monzunové deště,

kteří by mohly nejen oheň uhasit, ale také vyčistit vzduch od kouřových částic.

Odhaduje se, že v současné době v Indonésii hoří 500 000 hektarů lesa a do atmosféry se každou hodinu dostává 27 000 kilogramů kouřových částic (v tomto čísle není zahrnuto doutnání rašelinových mokřadů na Borneu). Podle některých názorů by se požáry mohly podílet na globálních změnách počasí. Mohl by se díky nim například opozdit příchod monzunu, který má v Indonésii začít právě v těchto dnech.

Vědci, například německý badatel Johann Goldammer z ekologické skupiny z Ústavu Maxe Plancka ve Freiburgu, se domnívají, že přes silný místní vliv rozsáhlých požárů jsou dlouhodobé a globální účinky těchto katastrof velmi nepravděpodobné. Upozorňují na to, že se kouř nedostává dostatečně vysoko do atmosféry, aby byl rozptýlován globálně, a že aerosolové částice budou z nižších vrstev atmosféry snadno vymyty deštěm. **Petr Jakeš**